

Meditátor :

Hitler 25 pontja

4.

16. „Követeljük az egészséges középosztály megteremtését és fenn-tartását, a nagyáruházak azonnali kommunalizálását, azok olcsó bérbeadását a kisiparosoknak; ezeknek legmesszebbmenő támo-gatását az állami vagy községi szállításoknál.”

A középosztály kétségkívül értékes réteg. Pusztulása azonban nem egészen az osztályharc következménye ahogyan azt a nemzeti szocialista program kommentárja állítja. A főok az unalomig emlegetett gazdasági krízis. Nem lehet addig a középosztály megtartásáról beszélni ameddig diplomás emberek kénytelenek nap-számos-munkát végezni. Ameddig ilyen a helyzet nem akadályozható meg a középosztály proletarializálódása. Ilyen körülmények között a 16. pontnak ez a követelése csak óhaj marad, annak keresztülvitelére akkor lehet gondolni amikor Németország gazdasági helyzete megjavul.

Ami a 16. pont másik részét illeti azt hisszük, hogy ez a gyakorlatban nehezen vihető keresztül, azonfelül az is kérdés, hogy megvalósítása haszonnal járna-e. Az áruházak felosztásánál nagyon sok ember kenyér nélkül maradna, azonkívül valószínű, hogy az áruház adóban többet fizet mint a helyére lépő sok kis-ember. Mindettől eltekintve kérdéses, hogy az egységes vezetés alatt álló nagyáruház szerepét a külkereskedelemben lépő kisemberek be tudják-e tölteni.

Az utolsó mondat elméleti helyességében nem kételkedünk, azonban ismét felvetődik az a kérdés, hogy a szállítások alkalmával nem előnyösebb-e az államra nézve, ha egyetlen vállalattal áll szemben mint kisemberek légiójával.

17. „Követeljük a nemzeti szükségletekhez mért agrárreform meghozatalát, o'y törvény megalkotását, amely közhasznú célok érdekében lehetővé teszi a föld kisajátítását, minden telekspekuláció megakadályozását.”

A világháboru utáni idők legfontosabb problémája az agrár-reform lett. Csaknem minden országban keresztül is vitték. Természetes, hogy az eredmények kritikáját nem adhatjuk ezen a helyen. Csak annyit óhajtunk megjegyezni, hogy nem látszik valószínűnek, hogy a porosz nagybirtokosok tétlenül nézik majd földjeik kisajátítását. A junkerek befolyása ma is nagy, valószínű tehát,

hogy ez a pont nehezen lesz keresztülvihető. Hitler különben még 1928-ban kijelentette, hogy ez a pont elsősorban a „zsidó telek-spekulációs társaságok ellen irányul.” — Nem tudjuk, hogy a német földbirtoknak hány százaléka van zsidó kézen, azonban a junkerek befolyásának kell tulajdonítani azt a tényt, hogy eddig nem igen olvashattunk arról, hogy nagyobb mértékben osztották volna fel a porosz latifundiumokat.

Nevezetes alkotása azonban a nemzeti szocializmusnak az agrárpolitika terén a kötött parasztbirtok megteremtése. Ez a birtok meg nem terhelhető, el nem idegeníthető s mindig a legidősebb fiú örökli. Ezen a módon akarnak a parasztbirtok végtelenül káros szétdarabolása ellen védekezni. Ilyen szempontból helyes is ez az elgondolás. Hiszen kétségtelen, hogy a magyar nemességet is az ősiségi törvény tartotta meg oly sok századon keresztül. — Természetes, hogy a birtok kötöttségének hátrányai is vannak. Tulajdonosa nem juthat forgatókéhez, esetleg nem szerezhet be fontos eszközöket. Azonban az előnyök, amelyek egészséges parasztosztály megteremtésével járnak oly nagyok, hogy az államnak akár áldozatokárán is mindent meg kell a cél érdekében tennie. Kétségtelen, hogy a jelenlegi dekonjunktura nagyon nehézzé teszi a kötött birtok-tulajdonosainak a helyzetét, azonban valószínű, hogy a viszonyok javulásával az előnyök is mindjobban ki fognak tűnni. A kötött birtoknak azonban megvan az a hátránya is, hogy *egyikéhez* vezethet. Ugylátszik ennek az ellensúlyozására gondolt a program, amikor a telepítésnél előnyben kívánja részesíteni a parasztgazdák másodszülött fiait. Kétségtelen, hogy a földművesosztály sorsdöntő fontosságú egy állam életében s kétszeresen Németországnál, amely kénytelen mezőgazdasági cikket importálni. Nem csodálható hát az a nagy erőfeszítés, amellyel Németország mezőgazdaságát fejleszti amihez ennek a pontnak a megvalósítása valószínűleg hozzá fog járulni.

18. „Kiméletlen harcot követelünk azok ellen, akik ténykedésükkel a köznek ártnak. Közönséges nép elleni bűnözők, uzsorások, siberek stb. tekintet nélkül vallásra és fajra, — halállal büntendők.”

Ez a pont erősen forradalmi ízű. Hogy meddig és hogyan alkalmazzák, — a napi események mutatták eddig s fogják a jövőben is mutatni. Ugyszintén a mértéket, hogy ki hát a „közönséges nép elleni bűnöző”. Forradalmi megmozdulásnál bizony sosem lehet előre tudni, hogy aki magasabban áll nem lesz-e már holnap elveszett ember. Ha a nemzeti szocializmus Németországban hosszú ideig marad uralkodó áramlat, — ez a pont hihetőleg enyhülni fog olyan értelemben, hogy a bennefoglaltak szilárd keretet nyernek s a bűnösség kritériumát a törvény betüje fogja megállapítani nem pedig a pillanatnyi helyzet.

19. „A római jog helyébe, amely a materialista világrendet szolgálja, az általános német jog bevezetését követeljük.”

A római jog egyik alapvető tételét a magántulajdont meg-

tartja a program, s némi túlzással azt lehet mondani, hogy az egyes-ember egyéni jogainak mindenek felé való helyezése épp a magántulajdon sérthetetlenségéből folyik. Nehéz az egyén jogait a „közérdekkel” a „nép és fajvédelemmel” összeegyeztetni, amely politikai posztulátum. Arról nem óhajtunk vitatkozni, hogy a politikai- és jogi-elvek keveredése hasznos-e, azonban nehezen tudunk ily módon egységes jogrendszert elképzelni. — A kommentár ezt a pontot arra is felhasználja, hogy kikeljen a parlamentarizmus illetve a „káros parlamenti immunitás ellen” amely miatt politikájáért nem vonható felelősségre, még ha esetleg kárt is okozott vele a nemzetnek. Mindennek azonban édeskevés köze van a római joghoz, amely igazán nem tehet arról, hogy Rosenberg a politikával keveri össze, holott a jognak és politikának annyi köze van egymáshoz, hogy az állam fogalmával oly szoros viszonyban vannak, hogy egyik a másik nélkül meg sem lehet.

20. „Az állam gondoskodik a népoktatás-ügy alapos kiépítéséről, hogy így minden tehetséges és szorgalmas németnek a magasabb műveltségi-fok, ezáltal vezetőhelyek elnyerését lehetővé tegye. A tantervek a praktikus élethez alkalmazandók. Az állam fogalmának gondolata már az iskolában tétessék érthetővé. Követeljük szegény szülők gyermekeinek államköltségen való kiképzését, tekintet nélkül a szülők állására vagy foglalkozására.”

Azt gondoljuk, hogy ezt a pontot mindenki aláírja. Azonban azt is meg kell állapítanunk, hogy ez a pont nem igen tartalmaz újdonságot, olyasvalamit, amit egyebütt is ne igyekeznének az arra illetékesek megvalósítani, — csak persze a körülményekhez képest más-más eszközökkel. Hogy a numerus clausus, amelyet Németországban bevezettek s amely elsősorban a zsidókat sújtotta, célra-vezető-e, arról vitatkozni lehet.

21. „Az állam gondoskodik arról, hogy a népegészségügy előrehaladjon: az anya- és gyermekvédelem által, a fiatakorúak dolgoztatásának megtiltásával, az általános testedzést elősegítő torna-és sportkötelezettséggel, az ifjúsági testneveléssel foglalkozó egyesületek hathatós támogatásával.”

A programnak csak az a része képez újdonságot, amelyik a sportkötelezettségről szól, mivel a többi egészen magától értetődő valami. Nem is vonható kétségbe az, hogy mindenütt iparkodnak a népegészségügyet minél hathatósabban előmozdítani. Hogy a testedzés hivatalos, mondhatni katonai formában milyen eredményeket fog hozni, azt csak a jövő mutathatja meg.

22. „Követeljük a zsoldos hadsereg leépítését; néphadsereg megalkotását.”

Tudvalevő, hogy a versaillesi békeszerződés Németországnak megtiltotta a sorozást; ugyanennek értelmében Németország katonasága csak 100.000 főre rughat. A katonák hosszú ideig szolgálnak mint zsoldosok. Németország katonai téren a békeszerződés rendelkezéseinek megváltoztatását akarja, illetve az általános véd-

kötelezettség behozatalát. Hogy ezt a pontot megvalósítja-e a nemzeti szocializmus az a nemzetközi politika kérdése.

23. „Követeljük a törvényes küzdelmet a tudatos politikai hazugságok s azok sajtó útján való terjesztése ellen. Hogy a *német* sajtó megteremtését lehetővé tegyük, követeljük, hogy: a) minden német nyelven megjelenő lap összes szerkesztői és munkatársai néptársak legyenek. b) Nem német lapok csak kifejezett állami engedéllyel jelenhessenek meg. Nem nyomtathatók német nyelven. c) Törvény tiltsa meg a nem-németeknek német lapoknál való pénzügyi részesedését és befolyását, e tilalom áthágásának büntetéseképp a lap betiltását s a nem-németeknek, akik ebben részesek azonnali kiutasítását a Birodalomból. Betiltandók azok a lapok, amelyek a közérdek ellen vétnek. Törvényes küzdelmet követelhetünk azon művészeti és irodalmi irányzat ellen, amely népi életünkre bomlasztó hatást gyakorol s oly rendezések betiltását, amelyek fenti követelményekbe ütköznek.“

A sajtószabadság relativ dolog; minden országban a körülmények szabják meg annak mértékét. A 23. pontban foglaltak elég erősen korlátozzák a sajtó szabadságát, mivel sehol sincs határozottan kimondva, hogy milyen konkrét esetben alkalmazandók a büntető szankciók. Ki állapítja hát meg, mikor kell egy lapot betiltatni? Előfordulhat az is, hogy az egyik lapot hasonló cselekményért nem tiltják be míg a másikat igen.

Ami „nem-német“ ujságokra vonatkozik, az az antiszemita irányzat megnyilvánulása. Ezt a pontot alaposan végrehajtották, mert nem igen akad ma Németországban ujság, ahol a szerkesztőségből de még a munkatársak sorából is, el ne távolították volna a nem árjakat.

24. „Az államon belül minden vallási meggyőződés szabadságát követeljük, amennyiben az állam létét nem veszélyezteti, vagy nem ütközik a germán-faj erkölcsi felfogásába. — A párt mint olyan, a pozitív kereszténység álláspontját foglalja el, anélkül, hogy felekezetiileg, meghatározott hitvallás mellett, magát lekötne. Belsőleg és külsőleg harcol a zsidó-materialista szellem ellen s meggyőződése, hogy népünk állapotában tartós javulás csak belülről következhet be azon az alapon, hogy a *közérdek az önérdek előtt.*“

A 19. pontban a politika és a jog képezett konglomerátumot, — itt a politikai programmba vallási kérdés vegyül. — Már ennek a helyességéről is lehetne vitatkozni, azonban nagyon különös (enyhén szólva), hogy a program a germán faj erkölcsi felfogását a vallási erkölcs fölé helyezi. Hogyan egyeztethető ez össze a pozitív kereszténységgel? Az már csak egy pillanatra se lehet vitás, hogy nincs az a faji erkölcs (ami különben is ködös fogalom), amelyet a keresztény vallási erkölcs fölé lehetne helyezni. Legfeljebb a „faji“ erkölcs véthet a vallási erkölcs ellen, de soha ez, mint magasabbrendű, a „faji erkölcsi felfogás“ ellen.

A közérdeknek az önérdek elé helyezése igen szép, de nem új etikai követelmény s mi sem kívánatosabb mint az, hogy mindenütt ennek a szellemében járjanak el.

25. Mindezek keresztülvitele céljából, követeljük, hogy a Birodalom erős központi kormányhatalommal rendelkezzen, a központi politikai parlament feltétlen tekintélyét az egész Birodalom és általában annak szervei felett. Követeljük a rendi és foglalkozási kamarák megalakítását, hogy a birodalmi kerettörvényeket az az egyes szövetségi államokban keresztülvigyük."

Ezt a pontot, ami a központi kormányzat erősítését illeti, teljes egészében keresztülvitték. Németország mondhatni megszűnt federáció lenni. Az is valószínű, hogy a 25. pontban említett kamarák hatásköre és önnállósága nem lesz valami nagy, ha meg is alakulnak ezek a szervek.

A centralizáció és a decentralizáció kérdése az állam és közigazgatási jogban régóta vitás. Németország esetében komplikálja a kérdést az a tény, hogy a birodalom nagyon sok apró államból tevődött össze. Hogy a jelenlegi erős központosítás és „Gleichschaltolás” mennyire fogja erősíteni a német egységet — nemigen lehet megmondani. Ismételnünk kell amit már előbb is mondtunk: amíg a Führer személyének ereje összefogja a németeket nem valószínű, hogy akár a birodalmat alkotó államok önnállóságának megszűntetése bajt okozna.

III.

A nemzeti szocialista program amint látjuk, adott, ha nem is sok új eszmét s keveredik benne mint minden emberi alkotásban a helyes a helytelen, a megvalósítható a megvalósíthatatlannal.

Az egészről mint olyanról kritikát *szándékosan* nem mondunk; célunk, amint cikkünk elején is említettük, inkább az ismertetés volt mint a bírálat. Különben is — politikai mozgalmak és programok legjobb kritikusa az Idő.

Az utókor pedig kizárólag az elért eredmények szerint fogja megítélni Hitler mozgalmát s nem a program szerint, amelyből esetleg kényszerítő körülmények miatt tértek el az idők folyamán.

(Vége).

Olvassa és terjessze a »Híd«-at!